NÁVRH K VEŘEJNÉ ROZPRAVĚ

Občanská ústava České republiky

Ústava postavená na principech Washingtonské deklarace a Objektivně informované přímé demokracie (OIPD)

Ne pod vládou lidí, ale pod zákony, které si schválíme sami.

Fórum lidu · www.forumlidu.cz · 2026

Obsah

Preambule

Hlava první – Základní ustanovení čl. 1–16

Hlava druhá – Svrchovanost lidu a přímá demokracie čl. 17–32

Hlava třetí – Moc zákonodárná čl. 33–48

Hlava čtvrtá – Moc výkonná čl. 49–70

Hlava pátá – Moc soudní čl. 71–82

Hlava šestá – Veřejní služebníci, odpovědnost a občanská kontrola čl. 83–92

Hlava sedmá – Veřejné finance, Česká národní banka a kontrola hospodaření čl. 93–101

Hlava osmá – Bezpečnost, obrana a neutralita čl. 102–110

Hlava devátá – Územní uspořádání a samospráva čl. 111–120

Hlava desátá – Přechodná a závěrečná ustanovení čl. 121–130

Zkratky: OIRA – objektivně informované referendum a anketa; EVORAS – elektronický volební, odvolávací, referendový a anketní systém; IVS – instituce veřejné služby; RO – rozhodující občan (volič).

Preambule

My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

navazujíce na Washingtonskou deklaraci z 18. října 1918, jíž byla vyhlášena nezávislost a republikánské zřízení našeho státu na zásadě, že veškerá moc pochází z lidu, a na její odkaz svobody svědomí, slova, tisku, shromažďování a petice, rovnosti všech občanů a zrušení výsad,

věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé,

pamětliví zkušeností dvacátého století, Mnichova 1938, okupace a totalitní moci po roce 1948, i toho, že ne všechny křivdy minulosti byly objasněny a napraveny,

vědomi si, že zásadní rozhodnutí o uspořádání státu, o zániku společného státu i o přenesení pravomocí na nadnárodní instituce náležejí lidu a nemohou být jednou provždy vyňata z jeho posouzení, neboť i budoucí generace mají právo o svém státě rozhodovat,

přesvědčeni, že veřejná moc svěřená úzké skupině lidí bez osobní odpovědnosti a bez možnosti odvolání se snadno mění v moc nad lidem a že hospodářská moc si nesmí kupovat moc politickou,

odhodláni chránit přirozená práva každého člověka, jeho svobodu, soukromý život a poctivě nabyté vlastnictví,

rozhodnuti, že nad námi nebude vládnout žádný člověk ani skupina lidí, ale pouze ústava a zákony, které si sami svobodně a pravdivě informováni schválíme,

usilujíce o mír, neutralitu a dobré vztahy se všemi národy a státy na základě rovnosti a vzájemného respektu,

přejíce si, aby se republika obnovovala pokojně, zákonně a na základě svobodné veřejné rozpravy,

ustanovujeme, přijímáme a uzákoňujeme tuto

Občanskou ústavu České republiky

jako nejvyšší společenskou smlouvu mezi námi všemi a jako nejvyšší zákon, a stát Českou republiku jako soubor institucí veřejné služby, které si svobodně zřizujeme k ochraně svých životů, svobody, bezpečnosti, štěstí a majetku.

Hlava první – Základní ustanovení

Čl. 1 – Principy republiky

(1) Česká republika je svrchovaný, jednotný, neutrální a demokratický právní stát. Je a zůstane republikou.

(2) Republika stojí na těchto principech:

a) Lid jako zdroj moci. Veškerá moc pochází z lidu. Lze ji vykonávat jen v mezích ústavy a se souhlasem lidu.

b) Přirozená práva. Základní práva náležejí každému člověku od přirozenosti. Stát je chrání a omezit je smí jen zákonem a jen v nezbytné míře.

c) Soukromý život. Stát nesmí určovat, jak lidé žijí, co si myslí nebo co říkají.

d) Svobody. Zaručuje se svoboda svědomí, náboženství, slova, tisku, vědy, umění, shromažďování, sdružování a petice. Žádná ideologie ani víra nemá ve státě výsadní postavení; stát je oddělen od církví.

e) Demokratické rozhodování. Volby jsou svobodné, rovné a tajné. O zásadních věcech rozhoduje lid přímo a má zákonodárnou iniciativu. Každý, kdo vykonává veřejnou moc, odpovídá lidu a lze jej odvolat.

f) Rovnost a nezávislé soudy. Všichni jsou si před zákonem rovni bez rozdílu pohlaví, původu, víry či postavení, včetně veřejných služebníků, politiků a korporací. Práva národnostních menšin jsou chráněna. Soudy jsou nezávislé.

g) Veřejná funkce jako služba. Veřejná funkce je svěřená odpovědnost, nikoli výsada. Vyžaduje čestnost a osobní nesení důsledků vlastních rozhodnutí.

h) Žádná privilegovaná třída. Zákony nesmějí vznikat ve prospěch strany, skupiny ani korporace. Vlastnictví a podnikání jsou chráněny, hospodářská moc si však nesmí kupovat politický vliv.

i) Subsidiarita. Pravomoc náleží co nejblíže lidem. Stát činí jen to, co nezvládnou občané, obce, kraje a země sami.

j) Svrchovanost vůči světu. Republika spolupracuje se všemi státy, o svých zásadních věcech však rozhoduje sama.

k) Odpovědnost vůči lidem. Republika slouží lidu, je mu odpovědná a nese odpovědnost za svá rozhodnutí. Změny státního uspořádání se dějí pokojně, zákonně a po svobodné veřejné rozpravě.

(3) Česká republika je souborem institucí veřejné služby, které zřizují, platí a kontrolují občané. Stát slouží občanům, nikoli občané státu.

(4) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva, pokud byly schváleny postupem podle této ústavy a nejsou s ní v rozporu.

Čl. 2

(1) Lid je jediným zdrojem veškeré státní moci. Lid ji vykonává především přímo, v objektivně informovaných referendech, volbách a odvoláních, a podpůrně prostřednictvím volených a kdykoli odvolatelných veřejných služebníků.

(2) Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví ústava a zákon schválený postupem podle této ústavy.

(3) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Čl. 3

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod. Práva a svobody zaručené touto ústavou jsou nad rámec Listiny; v případě pochybností se použije výklad příznivější pro svobodu občana.

Čl. 4

(1) Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

(2) Práva občanů jsou nezadatelná, nezcizitelná a nepromlčitelná. Nelze je omezit jinak než zákonem, který schválili občané v referendu, a jen v rozsahu nezbytném k ochraně práv druhých.

Čl. 5 – Osobní odpovědnost

(1) Není veřejné moci bez osobní odpovědnosti a není odpovědnosti bez moci. Veřejnou moc může vykonávat jen konkrétní žijící člověk, který byl k tomu zvolen nebo vybrán postupem podle této ústavy, a odpovídá za svá rozhodnutí osobně, včetně odpovědnosti trestněprávní.

(2) Neživé entity, zejména instituce, budovy, počítačové systémy a umělá inteligence, nemají vlastní moc ani odpovědnost. O právech a povinnostech lidí nesmí rozhodovat stroj.

(3) Kolektivní vina ani kolektivní odpovědnost neexistuje.

Čl. 6

(1) Politický systém je založen na svobodném sdružování občanů. Politické strany, hnutí a spolky nemají vyšší práva než jednotlivý občan a nevykonávají veřejnou moc.

(2) Rozhodnutí přijímaná většinou v referendu musí respektovat základní práva jednotlivce a menšin.

Čl. 7 – Pravdivost a zákaz cenzury

(1) Veřejní služebníci jsou povinni poskytovat občanům pravdivé, úplné a nezkreslené informace o věcech veřejných, zejména o veřejných výdajích, měně, bezpečnosti, zdraví a ochraně majetku.

(2) Cenzura je nepřípustná. Zištné veřejné lhaní nebo manipulace veřejného služebníka při výkonu funkce je trestným činem.

(3) Utajit lze jen informace, jejichž zveřejnění by ohrozilo život, zdraví, bezpečnost nebo soukromí konkrétních osob; o oprávněnosti utajení rozhoduje soud.

Čl. 8 – Zdrženlivost zákonodárství

(1) Právní řád dává přednost zákazům před příkazy. Občan nemá jiných veřejných povinností než těch, které vyplývají z této ústavy a ze zákonů schválených postupem podle ní.

(2) Zákony musí být stručné, srozumitelné, vzájemně souladné a předvídatelné. Lepší žádný zákon než zákon špatný.

(3) Nikdo nesmí být trestán za čin, který nezpůsobil újmu jinému.

Čl. 9 – Přírodní a strategické bohatství

(1) Vlast, státní území, voda, vzduch, nerostné bohatství, strategické zdroje, veřejná infrastruktura a národní měna jsou nezcizitelným bezpodílovým spoluvlastnictvím všech občanů.

(2) Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. Strategické zdroje nutné k přežití občanů nelze prodat.

(3) Voda z vlastního pozemku a vzduch nesmějí být zpoplatněny.

Čl. 10 – Samospráva

Zaručuje se samospráva obcí, krajů a zemí. Rozhodovací pravomoci zůstávají co nejblíže občanům, jichž se věc týká (čl. 111).

Čl. 11 – Změna ústavy

(1) Tuto ústavu lze doplňovat nebo měnit jen ústavním zákonem schváleným občany v celostátním referendu. Ústavu nelze zrušit.

(2) Změna podstatných náležitostí demokratického právního státu, svrchovanosti lidu, přímé demokracie a odvolatelnosti veřejných služebníků je nepřípustná.

(3) Výkladem právních norem nelze oprávnit odstranění ani ohrožení demokratických základů státu.

Čl. 12 – Mezinárodní smlouvy

(1) Mezinárodní smlouva je součástí právního řádu, jen pokud ji schválili občané v referendu a není v rozporu s touto ústavou.

(2) Pravomoci orgánů České republiky nelze přenést na mezinárodní organizaci nebo cizí stát. Členství v mezinárodní organizaci je přípustné jen tehdy, zůstane-li tato ústava nadřazena jejímu právu a mají-li občané České republiky v jejích rozhodnutích rozhodující slovo nebo právo veta.

(3) Občané mohou referendem odmítnout jednotlivá ustanovení mezinárodních smluv i zákonů.

Čl. 13 – Státní území a neutralita

(1) Území České republiky tvoří nedílný celek, jehož státní hranice mohou být měněny jen ústavním zákonem schváleným v referendu.

(2) Česká republika je trvale vojensky neutrální.

(3) Nemovitosti, zejména zemědělskou a lesní půdu, nelze převést do vlastnictví cizího státu ani cizince; lze je pouze pronajmout za podmínek stanovených zákonem.

Čl. 14 – Státní občanství

(1) Nabývání a pozbývání státního občanství České republiky stanoví zákon schválený v referendu.

(2) Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.

(3) Občan může svou vlast kdykoli opustit a vrátit se do ní, aniž by pozbyl svá práva nebo majetek.

Čl. 15

(1) Hlavním městem České republiky je Praha.

(2) Státními symboly České republiky jsou velký a malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní pečeť a státní hymna. Státní symboly a jejich používání upravuje zákon.

Čl. 16 – Právo na odpor

Proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád založený touto ústavou nebo si bez mandátu lidu přisvojoval moc nad občany, mají občané právo na odpor, jsou-li činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků znemožněny.

Hlava druhá – Svrchovanost lidu a přímá demokracie

ROZHODUJÍCÍ OBČANÉ

Čl. 17

(1) Rozhodujícím občanem je státní občan České republiky, který dosáhl věku 18 let a nebyl pravomocně zbaven svéprávnosti. Rozhodující občan má právo hlasovat v referendech, anketách, volbách a odvoláních.

(2) Volební a hlasovací právo je všeobecné, rovné a přímé; hlasuje se tajně. Hlas každého rozhodujícího občana má stejnou váhu.

(3) Volebního práva nelze nikoho zbavit jinak než jednotlivě, pravomocným rozhodnutím soudu, z důvodů stanovených zákonem.

Čl. 18

(1) Do veřejné funkce může kandidovat rozhodující občan, který dosáhl věku 21 let, není-li touto ústavou nebo zákonem pro určitou funkci stanoven věk vyšší.

(2) Kandidovat lze pouze osobně, za sebe. Politická strana, hnutí ani jiný spolek nemůže podávat kandidátní listiny ani kandidovat.

(3) Volební kampaň kandidáta lze financovat jen z dobrovolných příspěvků občanů na veřejně přístupný transparentní účet; příspěvek jednoho občana nesmí za rok přesáhnout 5 % průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru za předminulý rok. Vlastní ani veřejné prostředky kandidát na kampaň použít nesmí.

(4) Média poskytují prostor pro volební kampaň všem kandidátům za stejných podmínek; veřejnoprávní média jsou k tomu povinna.

Čl. 19 – Vázaný mandát

Kandidát do veřejné funkce může před volbou písemně a veřejně stvrdit své volební závazky. Neplnění takto stvrzených závazků je důvodem k odvolání podle čl. 29. Objektivně informované referendum a anketa (OIRA)

Čl. 20

(1) Rozhodující občané rozhodují v objektivně informovaném referendu (dále jen „referendum”) s konečnou a závaznou platností zejména o:

a) přijetí, změně a doplnění ústavy,

b) přijetí, změně a zrušení zákonů,

c) mezinárodních smlouvách a vstupu do mezinárodních organizací či vystoupení z nich,

d) zřízení a zrušení institucí veřejné služby,

e) státním rozpočtu, výši platů veřejných služebníků a velkých veřejných zakázkách,

f) odvolání veřejných služebníků,

g) zrušení nebo změně rozhodnutí rozhodujících veřejných služebníků (občanské veto).

(2) Předchází-li referendu více variant řešení, rozhodují občané nejprve v anketě, která určí variantu předloženou k potvrzujícímu referendu.

(3) Rozhodnutí přijaté v referendu nemůže změnit ani zrušit nikdo jiný než občané v dalším referendu.

Čl. 21 – Úrovně referend

(1) Referendum se koná jako celostátní, zemské, krajské, okresní nebo místní (obecní, v městské části).

(2) Rozhodují vždy ti rozhodující občané, jichž se věc týká a na které nejvíce dopadne. Celostátní pravidla platná pro všechny schvalují všichni rozhodující občané.

Čl. 22 – Petice k vyhlášení referenda

(1) Referendum se vyhlásí, podpoří-li jeho návrh elektronickou nebo listinnou peticí nejméně:

a) 1 % rozhodujících občanů, jde-li o změnu ústavy nebo zemské ústavy,

b) 0,5 % rozhodujících občanů, jde-li o zákon, veřejné nařízení, mezinárodní smlouvu, odvolání veřejného služebníka nebo občanské veto na celostátní úrovni,

c) 2 % rozhodujících občanů kraje, jde-li o krajskou věc,

d) 5 % rozhodujících občanů okresu, jde-li o okresní věc,

e) 10 % rozhodujících občanů obce nebo městské části, jde-li o místní věc.

(2) Referendum vyhlásí též Parlament k návrhu, který schválil (čl. 40), a Národní rada ve věcech stanovených touto ústavou.

(3) Elektronické a listinné podpisy mají stejnou platnost. Celostátní listinné petice se podávají v budově Senátu.

Čl. 23 – Povinná občanská rozprava

(1) Každému referendu a anketě předchází veřejná občanská rozprava u kulatého stolu, v níž vystupují vždy navrhovatelé i odpůrci návrhu, a to v rovném rozsahu.

(2) Rozprava se přenáší v přímém, nesestříhaném přenosu veřejnoprávních médií a její úplný záznam se trvale zveřejní na internetu.

(3) Celostátní rozpravy se konají v budově Senátu, ostatní v obdobně vybavených prostorách zemí, krajů, okresů a obcí.

Čl. 24 – Občanská komise

(1) Rozpravu organizuje a řídí sedmnáctičlenná Občanská komise vylosovaná náhodně z rozhodujících občanů systémem EVORAS bezprostředně před zahájením rozpravy.

(2) Členství v komisi je dobrovolné; odmítne-li vylosovaný členství, vylosuje se náhradník. Každý může být členem Občanské komise jen jednou za život.

(3) Člen komise má za každý den výkonu funkce nárok na odměnu ve výši 1,5násobku průměrné denní mzdy v soukromém sektoru za předchozí rok.

(4) Členové komise osobně odpovídají za vyváženost rozpravy a úplnost informací předložených občanům. Seznam členů se zveřejní v den zahájení rozpravy.

(5) Všechny instituce veřejné služby jsou povinny Občanské komisi bez odkladu poskytnout veškerou součinnost.

Čl. 25 – Hlasování

(1) Hlasování v referendu a anketě trvá 10 dní a probíhá prostřednictvím systému EVORAS nebo listinně.

(2) Návrh je přijat, vysloví-li se pro něj nadpoloviční většina hlasujících rozhodujících občanů. Zákon může pro změnu ústavy stanovit vyšší kvórum.

(3) Výsledek referenda je závazný pro všechny orgány a osoby a vyhlásí se ve Sbírce zákonů.

Čl. 26

Referendum nelze konat o návrhu, který by odporoval čl. 11 odst. 2 nebo odnímal základní práva a svobody. O přípustnosti rozhoduje na návrh Občanské komise Ústavní soud do 30 dnů.

VOLBY, ODVOLÁNÍ A OBČANSKÉ NÁSTROJE

Čl. 27

(1) Politici jsou voleni periodicky na dobu stanovenou touto ústavou. Rozhodující úředníci a ředitelé institucí veřejné služby jsou voleni neperiodicky, vždy když je funkce uprázdněna.

(2) Jmenování do rozhodující veřejné funkce je vyloučeno, nestanoví-li tato ústava výslovně jinak pro přechodné období.

Čl. 28

Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Do kolektivních orgánů se volí většinovým systémem v jednomandátových obvodech, nestanoví-li tato ústava jinak.

Čl. 29 – Odvolání

(1) Každého voleného veřejného služebníka mohou rozhodující občané, kteří jej zvolili, kdykoli odvolat v referendu.

(2) Odvoláním mandát zaniká dnem vyhlášení výsledku. Nová volba se koná do 60 dnů.

Čl. 30 – Občanské interpelace a audience

(1) Každý občan má právo obracet se na kteréhokoli veřejného služebníka s dotazem, stížností nebo návrhem; veřejný služebník je povinen odpovědět do 30 dnů.

(2) Skupina občanů může požádat o veřejnou audienci u veřejného služebníka; podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 31 – EVORAS

(1) Elektronický volební, odvolávací, referendový a anketní systém (EVORAS) slouží k peticím, kandidaturám, volbám, odvoláním, referendům, anketám, interpelacím, občanským hodnocením a secesím.

(2) EVORAS je provozován na nejméně třech vzájemně se kontrolujících skupinách serverů umístěných v Praze, Brně a Ostravě. Jeho úplný zdrojový kód se nepřetržitě zveřejňuje na internetu k veřejné kontrole.

(3) Program systému smí měnit jen občany volení výhradní programátoři, a to jednomyslně, osobně a na místě, nikdy dálkově. Každá změna se zaznamená v číslovaném protokolu a zveřejní.

(4) Pro případ poškození nebo zneužití systému musí být vždy připraven náhradní, občany kontrolovatelný listinný postup.

(5) Zneužití nebo neoprávněný zásah do systému EVORAS je trestným činem.

Čl. 32

Podrobnosti o referendech, anketách, peticích, volbách, odvoláních a systému EVORAS stanoví zákon petiční a o referendech a anketách, volební zákon a zákon o systému EVORAS. Tyto zákony a jejich změny musí být schváleny v referendu.

Hlava třetí – Moc zákonodárná

Čl. 33

(1) Nejvyšší zákonodárnou moc vykonávají rozhodující občané v referendu.

(2) Parlament je veřejnou službou legislativní, která občanům pomáhá zákony připravovat, posuzovat a navrhovat. Parlament tvoří dvě komory, Poslanecká sněmovna a Senát.

Čl. 34 – Složení a volby

(1) Poslanecká sněmovna má 76 poslanců. V každém okrese se volí jeden poslanec na dobu čtyř let; zvolen je kandidát, který získal nejvíce platných hlasů.

(2) Senát má 14 senátorů. V každém kraji se volí jeden senátor na dobu šesti let; každé tři roky se volí senátoři v polovině krajů. Zvolen je kandidát, který získal nadpoloviční většinu platných hlasů, jinak se koná druhé kolo mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty.

(3) Za poslance může být zvolen rozhodující občan starší 21 let, za senátora rozhodující občan starší 40 let, s trvalým pobytem v příslušném okrese nebo kraji.

(4) Volby se konají v termínech stanovených zákonem; při prodloužení volebního období za mimořádného stavu se následující období o tuto dobu zkracuje.

Čl. 35 – Neslučitelnost funkcí

(1) Nikdo nemůže být současně poslancem a senátorem ani vykonávat současně funkci v jiné instituci veřejné služby.

(2) Před nástupem do funkce musí poslanec i senátor odstranit střet svých soukromých a veřejných zájmů; zamlčený střet zájmů je důvodem zániku mandátu.

Čl. 36 – Slib

Poslanec a senátor skládají na první schůzi své komory slib: „Slibuji věrnost České republice a jejím občanům. Slibuji, že budu dodržovat Občanskou ústavu a zákony, budu sloužit občanům, říkat jim pravdu a svůj mandát vykonávat osobně odpovědně podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.“

Čl. 37 – Zánik mandátu

Mandát zaniká odepřením slibu nebo slibem s výhradou, uplynutím volebního období, vzdáním se mandátu, ztrátou volitelnosti, odvoláním podle čl. 29, vznikem neslučitelnosti funkcí nebo pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin.

Čl. 38 – Odpovědnost a imunita

(1) Poslance ani senátora nelze postihnout pro hlasování v komoře a za projevy v ní učiněné; za přestupky a trestné činy odpovídá jako každý jiný občan.

(2) Poslanec a senátor je povinně pojištěn pro případ škody způsobené občanům při výkonu mandátu.

Čl. 39 – Zákonodárná iniciativa

Návrh ústavního zákona, zákona, veřejného nařízení nebo mezinárodní smlouvy mohou podat:

a) občané peticí podle čl. 22,

b) poslanec nebo skupina poslanců,

c) Senát,

d) Národní rada,

e) zemská rada.

Čl. 40 – Legislativní postup

(1) Návrh projedná Poslanecká sněmovna; ve spolupráci s Veřejnou službou legislativní dbá, aby byl srozumitelný, souladný s ústavou a ostatními předpisy a předvídatelný.

(2) Návrh schválený Poslaneckou sněmovnou postoupí bez odkladu Senátu. Senát může do 30 dnů návrh vetovat, je-li v rozporu s ústavou, se zdravým rozumem nebo se zájmy občanů. Veto senátorů nad návrhem ústavního zákona musí být jednomyslné.

(3) Návrh, který Senát nevetoval, předloží Parlament k potvrzení v celostátním referendu. Návrh vetovaný Senátem lze předložit v referendu jen na základě petice občanů.

(4) Zákon nabývá platnosti dnem vyhlášení výsledku referenda ve Sbírce zákonů; vyhlášení podepisuje předseda Poslanecké sněmovny, předseda Senátu a prezident republiky.

(5) Návrh podaný občany peticí projedná Parlament bez zbytečného odkladu, nejpozději do 90 dnů; po uplynutí lhůty se předloží k referendu i bez projednání.

Čl. 41 – Společná schůze

(1) Prezident republiky nebo předseda Národní rady může svolat společnou schůzi obou komor; schůzi předsedá ten, kdo ji svolal.

(2) Na společné schůzi hlasuje 76 poslanců, 14 senátorů a předsedající, tedy 91 veřejných služebníků, o návrzích předkládaných občanům k referendu.

Čl. 42 – Senát a petice

Senát je místem přijímání celostátních petic a celostátních občanských rozprav. Senátoři jsou v soustavném styku s občany svých krajů, přijímají jejich podněty k legislativě a předávají je Poslanecké sněmovně nebo Ústavnímu soudu.

Čl. 43 – Usnášeníschopnost

Komory jsou schopny se usnášet za přítomnosti nadpoloviční většiny svých členů. K přijetí usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných, nestanoví-li ústava jinak.

Čl. 44 – Veřejnost jednání

Schůze komor a jejich výborů jsou veřejné a přenášejí se v přímém přenosu. Veřejnost lze vyloučit jen v případech stanovených zákonem k ochraně utajovaných informací.

Čl. 45 – Orgány komor

Každá komora volí a odvolává svého předsedu a místopředsedy a zřizuje výbory a komise. Poslanecká sněmovna může na návrh nejméně pětiny poslanců nebo na základě petice občanů zřídit vyšetřovací komisi.

Čl. 46 – Interpelace

Každý poslanec a senátor má právo interpelovat člena Národní rady, ministra nebo ředitele instituce veřejné služby ve věcech jeho působnosti. Interpelovaný je povinen odpovědět do 30 dnů.

Čl. 47 – Mezinárodní smlouvy

Mezinárodní smlouvy, zejména smlouvy politické, o členství v mezinárodních organizacích, smlouvy upravující práva a povinnosti osob a smlouvy hospodářské obecné povahy, podléhají přezkumu Ústavního soudu a schválení v celostátním referendu (čl. 12).

Čl. 48

Podrobnosti o volbách do Parlamentu, jednacím řádu komor a styku komor stanoví zákon o veřejné službě legislativní a volební zákon.

Hlava čtvrtá – Moc výkonná

PREZIDENT REPUBLIKY

Čl. 49

(1) Hlavou státu je prezident republiky. Reprezentuje Českou republiku navenek a sjednocuje její tři země.

(2) Prezidenta volí rozhodující občané v přímé volbě na dobu pěti let. Nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát po sobě.

(3) Kandidovat může rozhodující občan starší 40 let, jehož kandidaturu podpoří peticí nejméně 0,5 % rozhodujících občanů. Zvolen je kandidát, který získal nadpoloviční většinu platných hlasů; jinak se koná druhé kolo mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty.

Čl. 50 – Slib

Prezident skládá do rukou předsedy Senátu na společné schůzi obou komor slib: „Slibuji věrnost České republice a jejím občanům. Slibuji, že budu zachovávat Občanskou ústavu a zákony, chránit svobodu, bezpečnost a neutralitu vlasti a svůj úřad zastávat osobně odpovědně v zájmu všech občanů."

Čl. 51 – Pravomoci prezidenta

(1) Prezident republiky:

a) zastupuje stát navenek a řídí zahraniční vztahy prostřednictvím své kanceláře,

b) sjednává mezinárodní smlouvy, které podléhají schválení v referendu,

c) je vrchním velitelem Národní domobrany,

d) rozhoduje o obraně vlasti a všeobecné mobilizaci podle čl. 105,

e) vyhlašuje volby a celostátní referenda,

f) podepisuje vyhlášení výsledků referend a zákonů,

g) přijímá a pověřuje vedoucí diplomatických misí,

h) uděluje státní vyznamenání,

i) uděluje milost v jednotlivých případech na doporučení příslušného soudce; amnestii mohou udělit jen občané v referendu,

j) uděluje ve výjimečných případech státní občanství za mimořádné zásluhy podle zákona.

(2) Prezident neprodleně seznamuje občany s hrozbami pro jejich bezpečnost, svobodu a majetek a má trvalý přístup k veřejnoprávním médiím.

(3) Prezident má právo účastnit se schůzí komor Parlamentu a Národní rady s hlasem poradním.

Čl. 52 – Odpovědnost prezidenta

(1) Prezident odpovídá za výkon své funkce osobně. Občané jej mohou kdykoli odvolat v referendu.

(2) Senát může se souhlasem Poslanecké sněmovny podat k Ústavnímu soudu ústavní žalobu proti prezidentovi pro velezradu nebo hrubé porušení ústavy. Ústavní soud může rozhodnout o ztrátě prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt.

Čl. 53

Prezident se může funkce vzdát do rukou předsedy Senátu.

Čl. 54 – Zastupování prezidenta

Je-li úřad prezidenta uprázdněn nebo nemůže-li prezident úřad vykonávat, vykonává jeho funkci předseda Senátu, a není-li to možné, předseda Národní rady. Nový prezident se zvolí do 90 dnů.

Čl. 55

Volba prezidenta se koná nejdříve 60 a nejpozději 30 dnů před uplynutím volebního období dosavadního prezidenta.

Čl. 56

Podrobnosti o volbě a kanceláři prezidenta stanoví zákon.

NÁRODNÍ RADA

Čl. 57

(1) Národní rada je vrcholným výkonným orgánem státní správy. Tvoří ji sedm ministrů, sedm ředitelů institucí veřejné služby a předseda Národní rady.

(2) Národní rada nestojí nad institucemi veřejné služby; řídí je jen prostřednictvím ministrů.

Čl. 58 – Předseda Národní rady

(1) Předsedu Národní rady volí rozhodující občané v celostátní přímé volbě na dobu čtyř let.

(2) Předseda Národní rady svolává a řídí její schůze, je nejvyšším velitelem Policie České republiky a spolu s prezidentem neprodleně informuje občany o hrozbách.

(3) Národní rada může předsedu jednomyslným usnesením ostatních členů suspendovat; o jeho setrvání nebo odvolání rozhodnou občané v referendu do 60 dnů.

Čl. 59 – Rozhodování

(1) Národní rada rozhoduje jednomyslně, vždy v souladu s ústavou a zákony.

(2) Národní rada přijímá bezprostřední, naléhavá a neodkladná rozhodnutí ve věcech bezpečnostních, finančních a hospodářských a připravuje návrh státního rozpočtu.

(3) Každé rozhodnutí Národní rady mohou občané zrušit nebo změnit v referendu.

Čl. 60 – Nařízení

K provedení zákona a v jeho mezích může Národní rada vydávat nařízení. Nařízení podepisuje předseda Národní rady a příslušný ministr. Nařízení nesmí ukládat povinnosti nad rámec zákona.

Čl. 61

Zasedání Národní rady jsou veřejná a přenášejí se v přímém přenosu, zejména jde-li o bezpečnost a zdraví občanů. Neveřejné může být jen projednání utajovaných informací.

Čl. 62

Členové Národní rady skládají slib do rukou prezidenta republiky a jsou povinně pojištěni pro případ škody způsobené občanům.

MINISTERSTVA A INSTITUCE VEŘEJNÉ SLUŽBY

Čl. 63

(1) Ústřední státní správu tvoří sedm ministerstev a k nim příslušných sedm institucí veřejné služby:

- **a)** Ministerstvo legislativy a Veřejná služba legislativní,
- **b)** Ministerstvo spravedlnosti a Veřejná služba soudní,
- **c)** Ministerstvo vnitra a Veřejná služba výkonná,
- **d)** Ministerstvo informací a Veřejná služba informační,
- **e)** Ministerstvo financí a Veřejná služba finanční,
- **f)** Ministerstvo kontroly a Veřejná služba kontrolní,
- **g)** Ministerstvo správy a Veřejná služba správní.

(2) Další instituci veřejné služby lze zřídit nebo zrušit jen zákonem schváleným v referendu.

Čl. 64 – Ministerstva

(1) Ministerstvo je malý služební úřad, který zadává úkoly příslušné instituci veřejné služby podle vůle občanů, dozírá na plnění jejího ústavního poslání a odpovídá za její hospodárnost.

(2) Ministra volí rozhodující občané v celostátní přímé volbě na dobu čtyř let; každý ministr pochází z jiného kraje.

(3) Počet zaměstnanců ministerstva nesmí přesáhnout 33 osob.

Čl. 65 – Instituce veřejné služby

(1) Instituce veřejné služby je relativně stálá služba občanům, která jim má život usnadňovat, nikoli komplikovat. Patří všem občanům rovným dílem a nikdo si ji nesmí přivlastnit.

(2) Instituci veřejné služby řídí ředitel, kterého volí rozhodující občané v celostátní přímé volbě, kdykoli je funkce uprázdněna. Ředitel osobně odpovídá za řádný chod instituce.

(3) Rozhodujících zaměstnanců jedné instituce veřejné služby je nejvýše 66. Ostatní úředníci se vybírají ve veřejné soutěži a nemají rozhodovací pravomoc.

(4) Ministr nebo předseda Národní rady může navrhnout odvolání ředitele; o odvolání rozhodují vždy občané v referendu.

Čl. 66 – Poslání jednotlivých služeb

(1) Veřejná služba legislativní pomáhá občanům a Parlamentu připravovat spravedlivé, srozumitelné, minimální a předvídatelné právo a vede veřejnou databázi ústavy, zákonů, nařízení a smluv vybavenou nástroji pro snadné porozumění.

(2) Veřejná služba soudní zajišťuje chod soudů, státního zastupitelství, vězeňství a katastru nemovitostí.

(3) Veřejná služba výkonná zahrnuje policii, záchranné sbory, civilní ochranu a vězeňskou stráž.

(4) Veřejná služba informační poskytuje občanům pravdivé a úplné informace, provozuje veřejnoprávní televizi, rozhlas a internetová média, přenáší občanské rozpravy, vede evidenci obyvatel a statistiku a zahrnuje zpravodajskou službu.

(5) Veřejná služba finanční spravuje veřejné rozpočty a fondy pojištění a spolupracuje s Českou národní bankou.

(6) Veřejná služba kontrolní kontroluje hospodaření všech institucí veřejné služby, ochranu spotřebitele, hospodářskou soutěž, životní prostředí a bezpečnost výrobků a výzkumu.

(7) Veřejná služba správní spravuje strategický veřejný majetek, infrastrukturu, zdravotnictví, sociální zabezpečení, územní plánování, veřejné zakázky a technický provoz systému EVORAS.

Čl. 67 – Veřejné zakázky

Velké veřejné zakázky se zadávají ve veřejné soutěži. Soutěžící předloží srozumitelné návrhy s úplným rozpočtem; o vítězné variantě rozhodnou občané v anketě a potvrzujícím referendu po veřejné rozpravě.

Čl. 68 – Otevřenost

Každá instituce veřejné služby vede veřejně přístupnou databázi o své struktuře, pravomocích, odpovědnosti jednotlivých služebníků, hospodaření a výsledcích, včetně služebních kontaktů.

Čl. 69 – Přirozené monopoly

Přirozené monopoly a strategický veřejný majetek spravuje Veřejná služba správní pro soběstačnost státu. Kvóty, cla a dotace lze zavést jen zákonem schváleným v referendu, nejdéle na pět let.

Čl. 70

Podrobnosti o ministerstvech a jednotlivých institucích veřejné služby stanoví zákony o jednotlivých veřejných službách.

Hlava pátá – Moc soudní

Čl. 71

(1) Soudní moc vykonávají jménem občanů České republiky nezávislí soudci.

(2) Za každé rozhodnutí odpovídá osobně konkrétní soudce, popřípadě všichni soudci senátu, kteří pro rozhodnutí hlasovali. Soud jako instituce nerozhoduje; rozhodují lidé.

Čl. 72 – Nezávislost a odpovědnost soudců

(1) Soudce je při výkonu funkce nezávislý a vázán jen ústavou a zákonem. Jeho nestrannost nesmí nikdo ohrožovat. Ministr spravedlnosti nesmí zasahovat do rozhodování v jednotlivých věcech.

(2) Funkce soudce je neslučitelná s funkcí prezidenta, poslance, senátora a s jakoukoli jinou funkcí ve veřejné službě.

(3) Soudce je povinně pojištěn pro případ škody způsobené nezákonným rozhodnutím.

ÚSTAVNÍ SOUD

Čl. 73

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti, souladu a srozumitelnosti právního řádu.

Čl. 74 – Složení

(1) Ústavní soud tvoří devět soudců, po třech z každé země.

(2) Soudce Ústavního soudu volí rozhodující občané příslušné země na dobu sedmi let; zvoleni jsou tři kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Občané mohou soudce kdykoli odvolat.

(3) Soudcem Ústavního soudu může být bezúhonný občan starší 40 let s vysokoškolským právnickým vzděláním a nejméně desetiletou praxí v právnickém povolání.

Čl. 75 – Pravomoc Ústavního soudu

Ústavní soud rozhoduje:

a) před vyhlášením referenda o souladu navrhovaného ústavního zákona, zákona nebo mezinárodní smlouvy s ústavou a o přípustnosti referenda podle čl. 26,

b) o zrušení nařízení a jiných právních předpisů, které jsou v rozporu s ústavou nebo se zákonem,

c) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu veřejné moci do ústavně zaručených práv a svobod,

d) o sporech o rozsah působnosti mezi institucemi veřejné služby a mezi státem a samosprávou,

e) o ústavní žalobě proti prezidentovi republiky,

f) o opravném prostředku ve věcech voleb, odvolání a referend,

g) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, je-li jím Česká republika vázána.

Čl. 76 – Soulad právního řádu

(1) Zjistí-li Ústavní soud rozpor mezi zákonem schváleným v referendu a ústavou, nebo mezi zákony navzájem, navrhne občanům změnu, která rozpor odstraní, a předloží ji k referendu.

(2) Ve věcech souladu ústavy a zákonů rozhodují soudci Ústavního soudu jednomyslně; v ostatních věcech rozhoduje nadpoloviční většina.

Čl. 77

Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány a osoby. Odůvodnění rozhodnutí musí být srozumitelné i laikovi.

SOUDY

Čl. 78 – Soustava soudů

(1) Soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, odvolací soudy a oblastní soudy (zemské, krajské, okresní) a obecní soudy.

(2) Soudy ad hoc ani soudy mimo tuto soustavu nelze zřídit.

Čl. 79 – Volba soudců

(1) Soudce oblastního a obecního soudu volí rozhodující občané příslušného soudního obvodu, soudce odvolacích a nejvyšších soudů rozhodující občané celé republiky nebo země, a to vždy, když je místo uprázdněno.

(2) Soudcem může být bezúhonný rozhodující občan s vysokoškolským právnickým vzděláním a praxí stanovenou zákonem.

(3) Rozhodující občané mohou soudce kdykoli odvolat v referendu.

Čl. 80 – Práva v řízení

(1) Každý má právo na spravedlivý, veřejný a přiměřeně rychlý proces před nezávislým soudem, co nejblíže svému bydlišti.

(2) Každý má právo hájit se sám nebo s obhájcem, nahlížet do spisu a pořizovat z něj kopie a vyjadřovat se před soudem svým obvyklým jazykem nebo nářečím. Nemá-li obhájce, má právo na bezplatnou právní pomoc.

(3) Dokud není pravomocně odsouzen, platí pro obviněného presumpce neviny.

(4) Pochybuje-li účastník o nestrannosti místně příslušného soudu, může žádat o přikázání věci jinému soudu; žádosti se vyhoví, nejde-li o soud celostátní.

(5) Zákon stanoví, ve kterých věcech rozhoduje porota vylosovaná z rozhodujících občanů.

Čl. 81 – Zbavení svobody

(1) Zatknout lze jen na základě písemného příkazu soudce, s výjimkou zadržení pachatele při činu. Zadržený musí být neprodleně, nejpozději do 48 hodin, předveden před soudce.

(2) Soudce rozhodne o propuštění nebo vazbě. Nepředloží-li policie soudci dostatečné důkazy, musí být zadržený propuštěn.

(3) Domovní prohlídku, odposlech a jiný zásah do soukromí smí provést jen policie na základě písemného povolení soudce.

Čl. 82 – Státní zastupitelství

(1) Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení. Vedoucí státní zástupce volí a odvolávají rozhodující občané příslušného obvodu.

(2) Veřejná služba soudní vede veřejnou databázi soudních rozhodnutí přístupnou k poučení občanů.

(3) Podrobnosti o soudech, soudcích, státním zastupitelství a vězeňství stanoví zákon o soudnictví a vězeňství.

Hlava šestá – Veřejní služebníci, odpovědnost a občanská kontrola

VEŘEJNÍ SLUŽEBNÍCI

Čl. 83

(1) Veřejným služebníkem je každý, kdo je zaměstnán a placen občany v instituci veřejné služby, zejména politik, soudce, rozhodující úředník, úředník, policista, voják a strážce.

(2) Rozhodujícím veřejným služebníkem je ten, kdo smí jménem státu rozhodovat o právech a povinnostech občanů. Je vždy volen a kdykoli odvolatelný rozhodujícími občany.

(3) Úředník bez rozhodovací pravomoci je vybírán ve veřejné soutěži a odpovídá osobně za řádný výkon své služby.

(4) Veřejný služebník smí pracovat jen v jedné instituci veřejné služby a musí být státním občanem České republiky.

Čl. 84 – Povinné pojištění

(1) Každý veřejný služebník je povinně pojištěn pro případ škody nebo újmy, kterou svým jednáním nebo rozhodnutím způsobí občanům.

(2) Rozhodnutí, jehož možné následky přesahují rozsah osobní odpovědnosti a pojištění rozhodujícího veřejného služebníka, mohou přijmout jen občané v referendu.

Čl. 85 – Střet zájmů

Veřejný služebník je povinen odstranit střet svých soukromých a veřejných zájmů před nástupem do funkce. Zamlčený střet zájmů je důvodem okamžitého skončení služebního poměru.

Čl. 86 – Svědomí a zákaz zneužití ozbrojených složek

(1) Každý veřejný služebník, zejména policista a voják, má právo odmítnout splnění rozkazu, který je v rozporu s ústavou, zákonem nebo jeho svědomím anebo by směřoval proti občanům. Za odmítnutí může být pouze propuštěn ze služby, a to jen po veřejném soudním řízení.

(2) Použít ozbrojené složky státu proti pokojně jednajícím občanům je zakázáno.

Čl. 87 – Platy

Měsíční plat veřejného služebníka se stanoví jako násobek průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru za předminulý rok v rozmezí 0,5 až 2,5 podle míry osobní odpovědnosti. Tabulku násobků schvalují občané v celostátním referendu.

OBČANSKÁ KONTROLA

Čl. 88 – Občanské tribunály

(1) K ochraně občanů před zneužitím veřejné moci se zřizují Občanské tribunály. Tvoří je čtrnáct tribunů lidu, po jednom za každý kraj, které volí rozhodující občané kraje na dobu čtyř let a mohou je kdykoli odvolat. Sídlem tribunálů je budova Senátu.

(2) Tribun lidu přijímá podněty občanů na zneužití pravomoci, rozkrádání veřejného majetku a selhání veřejných služebníků, včetně soudců, policistů, ministrů a ředitelů institucí veřejné služby, shromažďuje důkazy a podává návrhy na zahájení trestního nebo kárného řízení a na odvolání veřejného služebníka.

(3) Tribunál může předvolat veřejného služebníka k veřejnému slyšení. Předvolaný je povinen se dostavit a vypovídat; odepřít výpověď může jen z důvodů, které dává trestní řád.

(4) Instituce veřejné služby jsou povinny tribunálům poskytnout součinnost. Do jejich činnosti nesmí nikdo zasahovat; senátoři a soudci Ústavního soudu se mohou jednání účastnit s právem být slyšeni.

Čl. 89 – Secese

(1) Každý občan má právo veřejně a beztrestně odmítnout přispívat na plat konkrétního veřejného služebníka nebo na náklady konkrétní instituce veřejné služby, kterou považuje za neschopnou nebo škodlivou (secese).

(2) Podíl, který občan na základě secese odmítl, připadne do rozpočtu jeho obce. Secesi úřaduje obecní úřad a eviduje systém EVORAS.

(3) Občan, který se dobrovolně a s vědomím důsledků vzdá určité veřejné služby, není povinen na ni přispívat a nemá na ni nárok.

Čl. 90 – Občanské hodnocení institucí

(1) Každý rok hodnotí občané prostřednictvím systému EVORAS každou instituci veřejné služby, její náklady, platy, pravomoci a výsledky.

(2) Příslušný ministr odpovídá za úplnou a pravdivou výroční zprávu, která hodnocení předchází. Na základě hodnocení mohou občané v referendu rozhodnout o změně, zúžení nebo zrušení instituce.

TRESTNÍ SPRAVEDLNOST

Čl. 91

(1) Trest smrti se navždy zakazuje. Nejvyšším trestem je doživotní odnětí svobody s povinností pracovat.

(2) Odsouzený je povinen ve výkonu trestu vykonávat užitečnou práci. Výtěžek práce slouží k provozu věznic a přednostně k odškodnění obětí trestné činnosti.

(3) Oběť trestného činu má přednostní právo na náhradu škody a újmy. Stát jí poskytne pomoc a náhradu vymáhá na pachateli.

(4) Ve vazbě se s obviněným zachází jako s nevinným.

Čl. 92 – Zneužití moci

(1) Zneužití ústavy, zákona nebo veřejné funkce pro osobní, skupinové nebo cizí zájmy proti občanům je trestným činem.

(2) Promlčecí doba trestných činů veřejného služebníka spáchaných při výkonu funkce neběží po dobu, kdy funkci zastává.

(3) Podrobnosti o veřejných služebnících, Občanských tribunálech, secesi a občanském hodnocení stanoví zákony schválené v referendu.

Hlava sedmá – Veřejné finance, Česká národní banka a kontrola hospodaření

HOSPODÁŘSKÝ ŘÁD

Čl. 93 – Vlastnictví a svobodný trh

(1) Soukromé vlastnictví, včetně vlastnictví půdy, zdrojů vody a výrobních prostředků, je chráněno. Poctivě nabytý majetek je nedotknutelný.

(2) Stát zaručuje svobodný trh zboží, služeb, peněz a práce. O tom, čemu na trhu dají přednost, rozhodují svobodně občané.

(3) Vyvlastnění je možné jen ve výjimečných případech nesporného veřejného zájmu, nelze-li věc řešit jinak, na základě zákona a za plnou náhradu. Proti vyvlastnění se vlastník může bránit i peticí a referendem.

Čl. 94 – Měna

(1) Národní měnou je koruna česká. Je bezpodílovým spoluvlastnictvím všech občanů a plní úlohu stabilního platidla i uchovatele hodnoty.

(2) Občané mají právo platit hotovostí. Hotové peníze nelze zrušit ani je omezit tak, aby ztratily funkci zákonného platidla.

Čl. 95 – Zákaz veřejných dluhů

Stát, země, kraje, okresy ani obce nesmějí vytvářet rozpočtové schodky, vydávat dluhopisy ani přijímat úvěry. Veřejný rozpočet musí být vyrovnaný.

Čl. 96 – Daně a příjmy veřejných rozpočtů

(1) Daně se nevybírají, nestanoví-li tato ústava jinak.

(2) Příjmy veřejných rozpočtů tvoří:

- **a)** emise peněz Českou národní bankou v rozsahu odpovídajícím růstu veřejného bohatství tak, aby inflace zůstala nulová,
- **b)** platby za konkrétní úkony institucí veřejné služby, schválené v referendu,
- **c)** výnosy ze správy veřejného majetku,
- **d)** dobrovolné dary občanů.

(3) Při živelní pohromě, válce nebo jiném národním ohrožení lze zavést jen dočasnou daň z čistého zisku; její výši a dobu trvání schvalují občané v referendu.

(4) Na činnosti škodlivé pro společnost, zejména hazardní hry, lze se souhlasem občanů v referendu zavést zvláštní poplatek.

Čl. 97 – Povinné pojištění

(1) Každý výdělečně činný občan si platí zdravotní, sociální a důchodové pojištění, nejdéle do dovršení 65 let. Za děti do zletilosti platí zdravotní pojištění rodiče, za osiřelé děti stát.

(2) Pojištění zakládá právo na bezplatnou zdravotní péči, sociální zabezpečení a důchod. Fondy pojištění jsou odděleny od ostatních veřejných rozpočtů a nesmějí být použity k jinému účelu.

(3) Ministr financí a ředitel Veřejné služby finanční osobně odpovídají za funkčnost a solventnost fondů.

Čl. 98 – Státní rozpočet

(1) Návrh státního rozpočtu a státního závěrečného účtu předkládá Národní rada; schvaluje je Poslanecká sněmovna. Občané mohou schválený rozpočet nebo jeho část vetovat v referendu.

(2) Všechny instituce veřejné služby jsou povinny minimalizovat své náklady a zveřejňovat úplné údaje o hospodaření.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Čl. 99

(1) Česká národní banka je centrální bankou státu a jedinou emisní bankou. Jejím hlavním cílem je nulová inflace s tolerancí jednoho procentního bodu v desetiletém klouzavém průměru a stálý dostatek hotových peněz.

(2) Bankovní radu tvoří guvernér a čtrnáct členů, po jednom z každého kraje. Guvernéra volí rozhodující občané na dobu sedmi let, členy bankovní rady na dobu šesti let. Občané je mohou kdykoli odvolat.

(3) Bankovní rada rozhoduje jednomyslně; guvernér má právo veta nad každým rozhodnutím o stabilitě měny.

(4) Guvernér osobně odpovídá za plnění cíle podle odstavce 1. Do činnosti České národní banky lze zasahovat jen na základě zákona.

(5) Česká národní banka vykonává dohled nad finančním trhem a zveřejňuje údaje o inflaci, spotřebním koši, měně a veřejných výdajích.

KONTROLA HOSPODAŘENÍ

Čl. 100 – Veřejná služba kontrolní

(1) Veřejná služba kontrolní je nezávislá instituce, která kontroluje hospodaření s veřejným majetkem a veřejnými prostředky všech institucí veřejné služby, Kanceláře prezidenta republiky, Národní rady, zemí, krajů, okresů a obcí.

(2) Veřejná služba kontrolní nařizuje nápravu zjištěných nedostatků, navrhuje občanům odvolání veřejných služebníků, kteří špatně hospodaří, a o své činnosti pravidelně a úplně informuje veřejnost.

(3) Součástí Veřejné služby kontrolní je úřad pro ochranu hospodářské soutěže, který brání zneužití moci monopolů a oligopolů.

Čl. 101

Podrobnosti o veřejných financích, pojištění, České národní bance a kontrole hospodaření stanoví zákony schválené v referendu.

Hlava osmá – Bezpečnost, obrana a neutralita

Čl. 102 – Neutralita a soběstačnost

(1) Česká republika je trvale vojensky neutrální. Nevstupuje do vojenských aliancí a nepřipustí na svém území cizí vojenské základny.

(2) Zajištění bezpečnosti, svrchovanosti a územní celistvosti je povinností státu. Stát udržuje strategickou soběstačnost v obraně, energii, potravinách, léčivech a vodě.

Čl. 103 – Národní domobrana

(1) Obranu vlasti zajišťuje Národní domobrana, kterou tvoří profesionální složka a občanská složka.

(2) Profesionální složka hájí státní hranice a území a poskytuje občanům základní vojenský výcvik.

(3) Vrchním velitelem Národní domobrany je prezident republiky. Velitele volí rozhodující občané a mohou je kdykoli odvolat.

Čl. 104 – Branný výcvik

(1) Součástí základního vzdělání je pro muže i ženy po dovršení 18 let povinný základní vojenský výcvik v délce tří měsíců.

(2) Kdo odmítne výcvik se zbraní, absolvuje šestiměsíční výcvik beze zbraně pro civilní ochranu a pomocné práce.

(3) Vojenská služba ve zbrani mimo profesionální složku je dobrovolná.

Čl. 105 – Obrana vlasti

(1) O všeobecné mobilizaci a okamžité obraně vlasti na jejím území rozhoduje prezident republiky na doporučení zpravodajské služby a generálního štábu Národní domobrany.

(2) O dočasném vyslání Národní domobrany nebo záchranných sborů do zahraničí, a to jen k záchranným a humanitárním účelům, rozhodují jednomyslně prezident republiky a Národní rada. Občané mohou rozhodnutí kdykoli vetovat v referendu.

Čl. 106 – Zákazy

(1) Pobyt, výcvik a činnost cizích ozbrojených sil a cizích tajných služeb na území České republiky jsou zakázány.

(2) Občan České republiky nesmí vstoupit do ozbrojených sil cizího státu.

(3) Cizinec může sloužit v Národní domobraně jen po složení slibu věrnosti České republice a se souhlasem prezidenta a Národní rady.

Čl. 107 – Komunální domobrany

(1) Občané obce nebo městské části mají právo zřídit komunální domobranu k ochraně svých životů, majetku a veřejného pořádku. Zřízení není povinné.

(2) Členy komunální domobrany volí a odvolávají rozhodující občané obce nebo městské části. Domobrana jim odpovídá a nepodléhá ústřední státní správě; Veřejná služba výkonná ji podporuje výcvikem a vybavením.

(3) Člen komunální domobrany smí v katastru své obce zadržet pachatele trestného činu a je povinen jej neprodleně předat policii. Zbraň smí použít jen v nutné obraně.

(4) Komunální domobrana má právo na přednostní veřejnou audienci u kteréhokoli veřejného služebníka, včetně prezidenta republiky, k přednesení požadavků svých občanů. Audience se zaznamenává a zveřejňuje.

Čl. 108 – Krizové stavy

(1) Při živelní pohromě, epidemii, ohrožení bezpečnosti nebo napadení může Národní rada vyhlásit stav ohrožení, nouzový stav nebo válečný stav. Opatření musí být co nejmírnější, stanovená předem v krizovém zákoně schváleném v referendu a citlivá k právům občanů, podnikání a hospodářství.

(2) Krizové stavy a omezení práv trvají nejdéle 100 dní. Prodloužit je mohou jen občané v referendu; jinak pozbývají platnosti.

(3) Před vyhlášením Národní rada vyslechne krizový tým odborníků s protichůdnými názory; jednání se přenáší veřejně.

(4) Zneužití krizového stavu je trestným činem. Škody způsobené omezením podnikání se hradí přednostně z povinného pojištění odpovědných veřejných služebníků.

Čl. 109 – Zdraví a karanténa

(1) Nikoho nelze podrobit léčbě nebo zdravotnímu zákroku bez jeho informovaného souhlasu, nebo u osoby nezpůsobilé souhlasu bez souhlasu zákonného zástupce či osob, které si sama předem určila.

(2) Hrozí-li šíření prokazatelně závažné nakažlivé nemoci, lze nařídit karanténu jen jednotlivým nakaženým nebo prokazatelně exponovaným osobám, a to nejdéle na tři měsíce; o dalším trvání rozhodne soud.

Čl. 110

Podrobnosti o obraně, Národní domobraně, komunálních domobranách, civilní ochraně a krizových stavech stanoví zákony schválené v referendu.

Hlava devátá – Územní uspořádání a samospráva

Čl. 111 – Retrográdní subsidiarita

(1) Pravomoc a odpovědnost náleží co nejnižší úrovni, na které lze věc rozumně rozhodnout: občanovi, rodině, městské části, obci, okresu, kraji, zemi a teprve nakonec státu.

(2) Nižší územní celek může na základě místního referenda svěřit výkon určité pravomoci vyššímu celku a stejným způsobem ji kdykoli odejmout.

(3) Pravomoc lze vyššímu celku přenést shora jen zákonem schváleným v referendu.

(4) Ve sporu o příslušnost rozhodují přednostně ti občané, jichž se věc bezprostředně týká.

Čl. 112 – Federace tří zemí

(1) Česká republika je federací Země České, Země Moravské a Země Moravskoslezské.

(2) Každá země má svou zemskou ústavu a zemskou radu. Zemská ústava nesmí být v rozporu s touto ústavou a schvalují ji občané země v zemském referendu.

(3) Zemská rada rozhoduje o věcech země s mandátem občanů země; její rozhodnutí mohou občané země vetovat v zemském referendu.

(4) Se zahraničními smlouvami se zemské rady seznámí nejméně 30 dnů před celostátním referendem. Smlouva, kterou odmítne zemské referendum, na území dané země neplatí, nestanoví-li celostátní referendum jinak po přepracování smlouvy.

Čl. 113 – Kraje, okresy a obce

(1) Země se člení na kraje, kraje na okresy a okresy na obce. Obec je základním územním samosprávným celkem; každá obec je součástí okresu, kraje a země.

(2) Počátečními kraji jsou Hlavní město Praha, Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Jihomoravský, Zlínský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj a Kraj Vysočina. Okresy a obce vymezuje zákon.

(3) Vytvořit, zrušit nebo změnit kraj lze jen ústavním zákonem schváleným v referendu, okres zákonem schváleným v referendu.

Čl. 114 – Samospráva

(1) Územní samosprávné celky jsou společenství občanů, která mají právo na samosprávu. Jsou veřejnoprávními korporacemi, mohou mít vlastní majetek a hospodaří podle vlastního vyrovnaného rozpočtu.

(2) Stát může do činnosti samosprávy zasahovat jen ke kontrole zákonnosti a jen způsobem stanoveným zákonem.

Čl. 115 – Orgány samosprávy

(1) O zásadních věcech obce, okresu, kraje a země rozhodují jejich občané v místním referendu.

(2) Zastupitelstvo připravuje návrhy a spravuje společný majetek jako služební orgán občanů. Starostu, hejtmana a předsedu zemské rady volí občané přímo na dobu čtyř let; členy zastupitelstva volí v jednomandátových obvodech. Všechny lze kdykoli odvolat v místním referendu.

(3) Obecně závazné vyhlášky v mezích své působnosti mohou občané zrušit v místním referendu.

Čl. 116 – Územní plán

Územní plán obce a zásady územního rozvoje kraje schvalují nebo odmítají občané v místním referendu. Přednost má vůle občanů, kteří žijí nebo vlastní nemovitosti v nejbližším okolí řešené věci.

Čl. 117 – Solidarita

Obce vytvářejí fondy převážně z dobrovolných příspěvků k pomoci občanům v nezaviněné nouzi, zejména finanční, bytové a potravinové.

Čl. 118 – Výkon státní správy

Zákonem schváleným v referendu lze svěřit orgánům samosprávy výkon státní správy, a to jen s úhradou nákladů.

Čl. 119 – Sebeurčení

(1) Občané územního celku mají právo hlasovat v referendu o změně svého územního nebo správního postavení.

(2) Změna nastává jen tehdy, schválí-li ji občané dotčeného celku a zároveň občané celé republiky v celostátním referendu. Neschválený návrh lze předložit znovu nejdříve po dvou letech.

Čl. 120

Podrobnosti o územním uspořádání, zemích, krajích, okresech, obcích, sebeurčení a vztazích mezi nimi stanoví zákon o územně-správním uspořádání schválený v referendu.

Hlava desátá – Přechodná a závěrečná ustanovení

Čl. 121 – Přijetí ústavy

(1) Tato ústava je přijata, schválí-li ji rozhodující občané v celostátním referendu konaném podle ústavního zákona o celostátním referendu.

(2) Ústava nabývá účinnosti prvním dnem kalendářního roku následujícího po vyhlášení výsledku referenda. Dnem účinnosti vzniká trvalá neutralita České republiky.

Čl. 122 – Kontinuita orgánů

(1) Do zvolení nových orgánů podle této ústavy vykonávají působnost dosavadní orgány; nemohou však přijímat rozhodnutí, která by mařila provedení této ústavy.

(2) Volby prezidenta republiky, předsedy Národní rady, ministrů, ředitelů institucí veřejné služby, soudců Ústavního soudu, guvernéra a bankovní rady České národní banky, tribunů lidu, poslanců a senátorů se konají do jednoho roku od účinnosti ústavy. Dnem nástupu nově zvolených zaniká funkce dosavadních představitelů.

(3) Do zvolení soudců podle čl. 79 vykonávají funkci dosavadní soudci; volby se uskuteční postupně, nejpozději do tří let.

Čl. 123 – Zavedení systému EVORAS

(1) Systém EVORAS se uvede do provozu nejpozději do dvou let od účinnosti ústavy, po veřejném zkušebním provozu a nezávislé odborné kontrole zdrojového kódu.

(2) Do jeho zprovoznění se petice, volby, odvolání a referenda konají listinně.

Čl. 124 – Transformace státní správy

(1) Dosavadní ministerstva a ústřední správní úřady přejdou do působnosti sedmi ministerstev a sedmi institucí veřejné služby nejpozději do dvou let.

(2) Úřad, instituce nebo organizace placená z veřejných prostředků, která v této lhůtě neprokáže svou nezbytnost pro služby občanům, se zruší.

(3) Nebude-li transformace dokončena ve lhůtě, rozhodnou o dalším postupu občané v referendu.

Čl. 125 – Veřejné dluhy a přechodné daně

(1) Veřejné dluhy existující ke dni účinnosti ústavy se splatí, kompenzují nebo jinak odstraní nejpozději do deseti let. Zákaz podle čl. 95 platí pro nové dluhy ode dne účinnosti ústavy.

(2) Daně majetkové, dědické a darovací se ruší dnem účinnosti ústavy.

(3) Do splacení veřejných dluhů lze vybírat jen přechodnou daň z příjmů a spotřební daně ze zboží škodlivého zdraví, a to v rozsahu schváleném v referendu. Po splacení dluhů zanikají.

(4) Veřejní služebníci, kteří úmyslně nebo z hrubé nedbalosti způsobili zadlužení státu nebo škodu na veřejném majetku, odpovídají za ni podle zákona.

(5) Nebude-li lhůta podle odstavce 1 dodržena, rozhodnou o dalším postupu občané v referendu.

Čl. 126 – Mezinárodní závazky

(1) Do jednoho roku od účinnosti ústavy zahájí prezident republiky a Národní rada ukončení členství České republiky ve vojenských aliancích v souladu s pravidly jejich smluv.

(2) Do dvou let od účinnosti ústavy se v celostátním referendu rozhodne o setrvání v každé mezinárodní organizaci, jejíž právo má přednost před právem České republiky, a o mezinárodních smlouvách, které jsou s touto ústavou v rozporu. Do té doby se závazky plní, nepřekážejí-li základním právům občanů.

(3) Rozhodnou-li občané v referendu o vystoupení z Evropské unie, zahájí prezident republiky a Národní rada bez zbytečného odkladu postup podle článku 50 Smlouvy o Evropské unii. Vystoupení se uskuteční pokojně, zákonně a s ochranou práv občanů a podniků.

Čl. 127 – Dosavadní právní řád

(1) Dosavadní zákony a jiné právní předpisy zůstávají v platnosti, pokud nejsou v rozporu s touto ústavou.

(2) Veřejná služba legislativní a Ústavní soud do tří let posoudí soulad dosavadního právního řádu s ústavou a navrhnou občanům potřebné změny.

(3) Do dvou let od účinnosti ústavy se předloží k referendu zejména zákon petiční a o referendech a anketách, volební zákon, zákon o systému EVORAS, zákon secesní, zákon o občanském hodnocení institucí veřejné služby, zákon asimilační a o státním občanství, zákon o veřejných financích a České národní bance, zákon krizový, zákon o Národní domobraně a civilní ochraně, zákon o komunálních domobranách, zákon o policii, zákon o soudnictví a vězeňství, zákon o neutralitě a sebeurčení, zákon o územně-správním uspořádání, zákon o strategických veřejných zdrojích a zákony o sedmi veřejných službách.

(4) Přezkum podle odstavce 2 se zaměří zejména na předpisy přijaté v souvislosti s právem Evropské unie. Užitečná pravidla se zachovají, nepotřebná se změní nebo zruší; rozhodují o tom občané České republiky.

(5) Zákon schválený v referendu zřídí nezávislou vyšetřovací komisi, která zákonnou cestou prošetří závažné případy korupce, zneužití funkce, střetu zájmů a nezákonného nakládání s veřejným majetkem v období transformace po roce 1989, a provede otevřené historické a ústavněprávní posouzení zániku České a Slovenské Federativní Republiky bez referenda. Nejde o kolektivní trest; odpovědnost je vždy individuální a musí být zákonně prokázána.

Čl. 128 – Název státu

Po nabytí účinnosti ústavy se může konat anketa a následné referendum o názvu státu. Do případné změny zůstává název Česká republika.

Čl. 129 – Ústavní pořádek

(1) Ústavní pořádek České republiky tvoří tato ústava, Listina základních práv a svobod, zemské ústavy a ústavní zákony o státních hranicích.

(2) Zrušují se:

a) ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů,

b) ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů,

c) ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Čl. 130 – Účinnost

Tato ústava nabývá účinnosti podle čl. 121 odst. 2.

Tuto Občanskou ústavu schválili občané České republiky v celostátním referendu dne ..... .

Zdroje

- Washingtonská deklarace 2.0 – preambule, požadavky a principy republiky (Milion chvilek pro republiku)
- Washingtonská deklarace 1918 (Ministerstvo zahraničních věcí ČR)
- Czechoslovak declaration of independence (Wikipedia)
- Ústava České republiky – text ve znění ústavního zákona č. 98/2013 Sb. (WIPO Lex)
- Ústava České republiky – přehled novel a struktury (Wikipedie)
- Novela Ústavy týkající se voleb, ústavní zákon č. 87/2024 Sb. (Právní prostor)
- Anotace ústavního zákona č. 87/2024 Sb. (Sagit)
- OIPD – Občanská ústava, obsah a seznam zákonů (Fórum lidu)
- OIPD – Základní východiska a principy
- OIPD – Preambule
- OIPD – Definice, OIRA, EVORAS
- OIPD – Hlava 2, Hlava 3, Hlava 4, Hlava 5, Hlava 7